

Protocol Medisch handelen & Medicijnverstrekking in het PO en SO/VSO

Geïnspireerd door het protocol van de GGD Groningen-

Groningen

versie mei 2014

INHOUD

Inleiding	3
1. Een kind wordt ziek op school	4
2. Het verstrekken van medicijnen / geneesmiddelen op verzoek	5
3. (Voorbehouden) medische handelingen	6
Voorbehouden Medische handelingen	6
Wettelijke regels en aansprakelijkheid	7
BIJLAGE 1	9
Een leerling wordt ziek op school	9
BIJLAGE 2:	13
Het verstrekken van medicijnen / geneesmiddelen op verzoek	13
BIJLAGE 3:	18
Uitvoeren van voorbehouden medische handelingen	18
BIJLAGE 4:	22
Bekwaamheidsverklaring bij het uitvoeren van medische handelingen	22
BIJLAGE 5:	25
Richtlijnen hoe te handelen bij een calamiteit	25

Inleiding

Scholen kunnen te maken krijgen met kwesties aangaande het verrichten van medische handelingen en/of het toedienen van medicijnen aan leerlingen. Het uitvoeren van medische handelingen op school brengt risico's met zich mee, ook op juridisch gebied. Het is van belang dat er in deze situaties gehandeld wordt volgens een vooraf afgesproken en ondertekend protocol.

Dit protocol biedt handvatten om op dergelijke situaties voorbereid te zijn. Iedere situatie is anders en daarom zijn in dit protocol niet uitputtend alle signalen en situaties benoemd die zich kunnen voordoen. In de te maken afwegingen staat de leerling voorop.

In dit protocol worden drie situaties onderscheiden:

1. Een leerling wordt ziek op school;
2. het verstrekken van medicijnen op verzoek;
3. Het verrichten van voorbehouden (medisch) handelen

Het bevoegd gezag heeft toestemming verleend om onder in dit protocol genoemde omstandigheden voorbehouden medische handelingen te verrichten c.q. medicijnen toe te dienen. Afspraken met ouders en verzorgers worden vastgelegd conform de in de bijlagen aangegeven modelformulieren De school(locatie)directie of een door hem/haar gevolmachtigde tekent mee voor de gemaakte afspraken.

Ten behoeve van de leesbaarheid schrijven we in de hij-vorm en spreken we over ouders waarmee we zowel ouder(s) als verzorger(s) bedoelen.

Rotterdam, juli 2021

Namens het College van Bestuur van stichting BOOR,

H.W.M. van Blijswijk

Voorzitter

1. Een kind wordt ziek op school

Onderwijspersoneel is opgeleid om onderwijs te verzorgen. Medische kennis vormt geen onderdeel van de taakomschrijving. Evengoed kan het voorkomen dat een leerling gezond naar school gaat en onder schooltijd ziek wordt of een ongeluk krijgt. Doet zo'n situatie zich voor, dan heeft de schoolleiding en/of verantwoordelijke leerkracht geen keus: acuut handelen is geboden. Het niet naar maximaal vermogen helpen van iemand die medische hulp nodig heeft is strafbaar gesteld. Een kind dat plotseling medische hulp nodig heeft, moet dus geholpen worden.

Anderzijds mogen medicijnen / geneesmiddelen zonder toestemming vooraf niet toegediend worden. Dit protocol bevat een handreiking om in alledaagse, niet acute situaties verantwoorde keuzes te kunnen maken. Het is belangrijk van elke leerling op school goed in kaart te brengen of sprake is van medicijn / geneesmiddelengebruik en zo ja, informatie hierover te verzamelen. Ouders van alle leerlingen op school moeten het als **bijlage 1** bijgevoegde formulier invullen en ondertekenen om de verzamelde informatie vast te leggen en toegankelijk te maken voor het schoolteam. Ontbreekt dit formulier, dan mogen er geen medicijnen toegediend worden.

Als u afspraken maakt over medicijnverstrekking en medisch handelen, is het volgende juridisch van belang:

leerlingen die 12 jaar zijn geworden moeten, naast hun ouders, zelf toestemming geven. Het gaat dan om een zogenaamde dubbele toestemming. De afspraken moeten schriftelijk vastgelegd worden.

In een situatie van ziek worden op school gaat de leerling meestal naar huis. Uitgangspunt is dat de ouders worden gebeld om hun kind op te halen. Dit kan anders zijn als er sprake is van heftige symptomen of als de leerling een ongeluk is overkomen. Dan kunnen hulpdiensten via 112 ingeschakeld worden. Vanzelfsprekend worden de ouders ook dan gebeld. We gaan ervanuit dat in de schoolgids is opgenomen dat de ouders/verzorgers van de leerlingen bij ziekte van hun kind gebeld worden. Een zieke leerling mag de school niet verlaten zonder begeleiding.

Iedere situatie is anders en raadpleeg bij twijfel altijd een arts. Enkele zaken waar u op kunt letten zijn:

- toename van pijn;
- misselijkheid;
- verandering van houding (bijvoorbeeld in elkaar krimpen);
- verandering van de huid (bijvoorbeeld erg bleke of hoogrode kleur);
- verandering van gedrag (bijvoorbeeld onrust, afnemen van alertheid).

2. Het verstrekken van medicijnen / geneesmiddelen op verzoek

Sommige leerlingen hebben van een arts medicijnen of andere geneesmiddelen voorgeschreven gekregen die zij regelmatig moeten gebruiken, dus ook tijdens schooluren. Te denken valt bijvoorbeeld aan puffjes voor astma, insuline bij diabetes, antibiotica of zetpillen bij toevallen. Soms vragen ouders aan de schoolleiding of een leraar deze middelen wil verstrekken. Deze toestemming met ouders en, als de leerling 12 jaar of ouder is, moet schriftelijk vastgelegd worden. Dit is altijd van belang, omdat medicijnen of andere geneesmiddelen bij onjuist gebruik tot schade van de gezondheid van de leerling kunnen leiden. Een formulier hiervoor is opgenomen in **bijlage 2**.

In het formulier kunnen ouders, hun kinderen en de school duidelijk aangegeven wat er van hen verwacht wordt en weet iedereen die betrokken is bij de afspraken over medicijn / geneesmiddeltoediening wat van hen verwacht wordt en wie welke verantwoordelijkheid draagt. Zonder ingevuld en getekend formulier is het niet toegestaan om medicijnen toe te dienen.

Wanneer het gaat om het verstrekken van medicijnen gedurende een lange periode en/of wanneer sprake is van een chronische medische aandoening, moet regelmatig met ouders en, indien de leerling 12 jaar of ouder is, overlegd worden over de ziekte en het daarbij behorende medicijngebruik op school. In ieder geval als de leerling naar een andere groep gaat onder verantwoordelijkheid van een andere leerkracht.

Enkele praktische –niet uitputtende- adviezen:

- neem de medicijnen alleen in ontvangst wanneer ze in de originele verpakking zitten en uitgeschreven zijn op naam van de betreffende leerling;
- lees de bijsluiter goed zodat u op de hoogte bent van eventuele bijwerkingen van het medicijn;
- noteer per keer op een aftekenlijst dat u het medicijn aan de betreffende leerling gegeven hebt.

Mocht de situatie zich voordoen dat een leerling niet goed op een medicijn reageert of dat er onverhoopt een fout gemaakt wordt bij de toediening van een medicijn, bel dan direct met de huisarts of specialist in het ziekenhuis. Bel bij een ernstige situatie direct het landelijk alarmnummer 112. Zorg in alle gevallen dat u duidelijk alle relevante gegevens bij de hand hebt, zoals: naam, geboortedatum, adres, huisarts en/of specialist van de leerling, het medicijn dat is toegediend, welke reacties de leerling vertoont en eventueel welke fout is gemaakt (zie ook **bijlage 5**).

3. (Voorbehouden) medische handelingen

Het is van groot belang dat een langdurig zieke leerling, een leerling met een chronische ziekte of een leerling met een bepaalde handicap zoveel mogelijk gewoon naar school gaat. De leerling heeft contact met leeftijdgenoten, neemt deel aan het normale leven van een schoolkind en wordt daardoor niet de hele dag herinnerd aan zijn ziekte of handicap. Gelukkig zien steeds meer scholen in hoe belangrijk het is voor het psychosociaal welbevinden van deze leerling om naar school te gaan als dat mogelijk is.

VOORBEHOUDEN MEDISCHE HANDELINGEN

Bepaalde medische handelingen – de zogenaamde voorbehouden handelingen - mogen in beginsel alleen worden verricht door artsen. Anderen dan artsen mogen medische handelingen alleen verrichten in opdracht van een arts. De betreffende arts moet zich er dan van vergewissen dat degene die niet bevoegd is, wel de bekwaamheid bezit om die handelingen te verrichten.

In hoogst uitzonderlijke gevallen zullen ouders aan schoolleiding en -personeel vragen handelingen te verrichten die vallen onder *voorbehouden* medisch handelen. Dit zijn handelingen die –zoals hiervoor beschreven- normaliter door een bevoegd arts worden uitgevoerd. Te denken valt daarbij aan het geven van sondevoeding.

Een jeugdarts kan de school adviseren bij de keuze om wel of niet voorbehouden medische handelingen uit te gaan voeren bij een leerling. Zeker in lastige of gecompliceerde situaties kunnen deze adviezen van belang zijn. Een voorbeeld: een leerling met diabetes die sterk wisselende bloedsuikerwaarden heeft en daardoor heel snel in een hypo schiet. Dit kan zo snel gaan, dat bijna niemand het aan ziet komen.

Het besluit om voorbehouden medische handelingen bij een leerling te verrichten, kan alleen worden genomen

- als de ouders hierom verzoeken en hun expliciete schriftelijke toestemming geven;
- door de schoolleiding, zie het formulier in bijlage 3;
- als er altijd een vast persoon binnen de school aanwezig is als de leerling op school is die
- bovendien in het bezit is van een door een arts verstrekte bekwaamheidsverklaring zie bijlage 4;
- nadat via BOOR Services bij de collectieve aansprakelijkheidsverzekeraar van BOOR gecheckt is of eventuele aansprakelijkheid voor schade/letsel ondanks de bekwaamheidsverklaring gedekt is.

Is aan deze vereisten niet voldaan, dan moet de school het verzoek van de ouders weigeren. In een heel uitzonderlijke situatie komt het voor dat een leerling zich niet aan de gemaakte afspraken houdt en niet mee wil werken. In zo'n geval kunnen de gemaakte afspraken niet worden uitgevoerd en is het raadzaam de ouders, of als sprake is van een calamiteit, 112 te bellen.

WETTELIJKE REGELS EN AANSPRAKELIJKHEID

Voor de hierboven genoemde voorbehouden medische handelingen heeft de wetgever een aparte regeling gemaakt. De Wet Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg (Wet BIG) regelt wie wat mag doen in de gezondheidszorg. De wet BIG is bedoeld voor beroepsbeoefenaren in de gezondheidszorg.

Technisch gezien valt schoolpersoneel dat in het bezit is van een bekwaamheidsverklaring om bij een leerling een voorbehouden medische handeling verricht niet onder de wet BIG. Deze, niet alledaagse, positie van een docent of een ander personeelslid moet hierbij serieus genomen worden. Daarom moet deze persoon door een arts 'bekwaam' worden geacht. Deze persoon dient dan ook gedegen instructie krijgen over hoe hij de handeling moet uitvoeren. Deze wordt over het algemeen door de behandelaar van de betreffende leerling gegeven. Het naar tevredenheid uitvoeren van deze handeling wordt schriftelijk vastgelegd in de al eerder genoemde bekwaamheidsverklaring (zie **bijlage 4**).

De bekwaamheid moet bijgehouden worden door jaarlijkse bijscholingen, zeker als de handeling waarvoor de bekwaamheid is afgegeven, weinig uitgevoerd wordt. Om te kunnen voldoen aan de eis dat altijd tegelijkertijd met de betreffende leerling een bekwaam persoon op school aanwezig is, dienen voldoende personeelsleden in het bezit te zijn van een bekwaamheidsverklaring. Op deze manier wordt een optimale zorgvuldigheid aan leerling, ouders, schoolleiding en -personeel gewaarborgd.

Dit is ook van belang voor de aansprakelijkheidsverzekeraar van de school (BOOR heeft voor alle BOOR scholen een collectieve aansprakelijkheidsverzekering gesloten). Kan een schoolbestuur een door een arts aan een personeelslid verstrekte bekwaamheidsverklaring overleggen, dan kan niet bij voorbaat worden aangenomen dat de school onzorgvuldig heeft gehandeld.

Voordat wordt overgegaan tot voorbehouden medisch handelen, is het raadzaam contact op te nemen met het bestuurskantoor contact op te nemen om te informeren of de civielrechtelijke aansprakelijkheid gedekt is. Het kan zijn dat bij de beroepsaansprakelijkheid de risico's die zijn verbonden aan deze medische handelingen niet zijn meeverzekerd. Dat hoeft op zich geen probleem te zijn, want de verzekeraar kan deze risico's alsnog meeverzekeren, eventueel tegen een hogere premie en onder bepaalde voorwaarden (bijvoorbeeld een bekwaamheidsverklaring).

Het uitvoeren van medisch voorbehouden handelingen behoort niet tot de taakomschrijving van onderwijspersoneel. Personeelsleden kunnen er niet toe worden verplicht bekwaam te raken om voorbehouden medische handelingen uit te voeren. Als binnen een schoolteam geen of onvoldoende personeelsleden bereid zijn een bekwaamheidsverklaring te halen, dan kunnen voorbehouden medische handelingen niet worden uitgevoerd. Dit kan ertoe leiden dat de school een leerling niet (langer) een veilige schoolomgeving kan bieden. Dit moet met de ouders besproken worden en de school kan de ouders helpen om een passende onderwijsplek te vinden.

Mocht zich onverhoopt ten gevolge van een voorbehouden medische handeling een calamiteit voordoen, stel u dan direct in verbinding met de huisarts en/of specialist van de leerling. Bel bij een ernstige situatie direct het landelijk alarmnummer 112. Zorg ervoor dat u alle relevante gegevens van de leerling bij de hand hebt, zoals: naam, geboortedatum, adres, huisarts en specialist van de leerling (zie ook bijlage 5). Geef verder door naar

aanleiding van welke handeling de calamiteit zich heeft voorgedaan en welke verschijnselen bij de leerling waarneembaar zijn.

BIJLAGE 1

EEN LEERLING WORDT ZIEK OP SCHOOL

Toestemmingsformulier

(te gebruiken als bijlage bij het inschrijfformulier van de school)

Het kan voorkomen dat uw kind gezond naar school gaat en tijdens de schooluren ziek wordt, zich verwondt, door een insect wordt geprikt of iets dergelijks.

Als deze situatie zich voordoet moet de school een zorgvuldige afweging maken of uw kind baat heeft bij een 'eenvoudige' pijnstiller of dat een arts geconsulteerd moet worden. Dit formulier kan daarbij helpen.

Bij onduidelijkheid zullen wij als school contact met u opnemen.

Door invullen en ondertekenen van dit formulier verklaart u zich met het bovenstaande akkoord.

Ondergetekende(n) (ouder(s)/verzorger(s)) gaan akkoord met bovengenoemde handelwijze ten behoeve van:

Naam (leerling)
Geboortedatum:
Adres:
Postcode en Plaats:
Naam ouder(s) / verzorger(s):
Telefoon thuis:
Telefoon werk:
Naam huisarts:
Telefoon:
Te waarschuwen persoon als ouder(s) / verzorger(s) niet te bereiken zijn:
Naam:
Telefoon thuis:
Telefoon werk:

Let op: ook pagina 2 invullen

Uw kind is **overgevoelig voor de volgende zaken:**

- Medicijnen:

Naam:

- Ontsmettingsmiddelen:

Naam:

- Smeerseltjes tegen bijvoorbeeld insectenbeten:

Naam:

- Pleisters:

Naam / soort:

- Overig:

Naam:

Ruimte voor zaken die hierboven niet genoemd zijn:

Het up-to-date houden van noodzakelijke informatie over medische informatie is de verantwoordelijkheid van de ouders. De schoolleiding verwacht daarom dat elke verandering, van welke aard ook, per direct door de ouders wordt gemeld.

Ondergetekenden:

Naam leerling:

Naam ouder/verzorger:

Datum:

Plaats

Naar waarheid ingevuld

Handtekening ouder(s) / verzorger(s):

Indien de leerling 12 jaar of ouder is:

Handtekening leerling

BIJLAGE 2:

HET VERSTREKKEN VAN MEDICIJNEN / GENEESMIDDELEN OP VERZOEK

Toestemmingsformulier

Voor het toedienen van de hieronder omschreven
medicijn(en)/geneesmiddel(en) aan:

Naam (leerling)
Geboortedatum:
Adres:
Postcode / woonplaats:

Zoon / dochter / pupil van:

(Naam ouder(s) / verzorger(s))
Telefoon thuis:
Telefoon werk:
Naam huisarts:
Telefoon:
Naam specialist:
Telefoon:

De medicijnen / geneesmiddelen zijn nodig voor onderstaande ziekte(s)
/aandoening(en):

Naam van het medicijn / geneesmiddel:

Medicijn /geneesmiddel dient dagelijks te worden toegediend op onderstaande tijden
(alleen invullen als sprake is van dagelijkse toediening, anders vult u NVT in):

Uur	Uur
Uur	Uur

Medicijn(en) /geneesmiddel(en) mogen alleen worden toegediend in de volgende situatie(s) (alleen invullen als van toediening in specifieke situaties sprake is, anders vult u NVT in):

De navolgende vragen alleen invullen als ze van toepassing zijn. Anders vult u NVT in.

Dosering van het medicijn/geneesmiddel:

Wijze van toediening:

Wijze van bewaren:

Controle op vervaldatum door de ouders:

datum:

Ondergetekenden, ouder(s)/verzorger(s) van genoemde leerling, geven hiermee aan de school, c.q. het hieronder genoemde schoolpersoneelslid dat daarvoor een medicijninstructie / geneesmiddeltoedingsinstructie heeft gehad, toestemming voor het toedienen van de bovengenoemde medicijnen / geneesmiddelen:

Naam leerling:
Naam ouder/verzorger:
Plaats:
Datum:

Het up-to-date houden van noodzakelijke informatie over medicijnverstrekking is de verantwoordelijkheid van de ouders. De schoolleiding verwacht daarom dat elke verandering, van welke aard ook, per direct door de ouders wordt gemeld.

Handtekening ouder(s) / verzorger(s):

=====

Indien de leerling 12 jaar of ouder is, handtekening leerling:

=====

MEDICIJNINSTRUCTIE

Er is instructie gegeven over het toedienen van de medicijnen / geneesmiddelen op:

Op (datum)

Door (naam):

Functie:

Van (instelling)

(alleen invullen als instructeur een ander is dan ouder(s)/verzorger(s):

Aan:

Functie(s):

Van(naam + plaats school):

Handtekening instructeur(s):

De schoolleiding is akkoord met bovenstaand verzoek en faciliteert in het nakomen van de afspraken in dit document voor het verkrijgen en onderhouden van de juiste kennis en vaardigheden.

Naam directielid.....

Handtekening directielid.....

BIJLAGE 3:

UITVOEREN VAN VOORBEHOUDEN MEDISCHE HANDELINGEN

Toestemmingsformulier

Ondergetekenden geven toestemming voor uitvoering van de in dit formulier omschreven 'medische handeling' op school bij:

(Naam leerling)
Geboortedatum:
Postcode en Plaats:

Zoon / dochter / pupil van:

(Naam ouder(s) / verzorger(s))
Telefoon thuis:
Telefoon werk:

Naam huisarts:
Telefoon:
Naam specialist:
Telefoon:

Naam van contactpersoon (in ziekenhuis of anders)
Telefoon:

Beschrijving van de ziekte/aandoening waarvoor de 'medische handeling' op school nodig is:

Omschrijving van de uit te voeren medische handeling:

De medische handeling moet dagelijks worden uitgevoerd op onderstaande tijden (alleen invullen als sprake is van dagelijkse toediening, anders vult u NVT in):

Uur	Uur
Uur	Uur

De medische handeling mag alleen worden uitgevoerd in de hieronder nader omschreven situatie (alleen invullen als van uitvoering in specifieke situaties sprake is, anders vult u NVT in):

Manier waarop de medische handeling moet worden uitgevoerd:

Eventuele extra opmerkingen:

Het up-to-date houden van noodzakelijke informatie over medische handelingen is de verantwoordelijkheid van de ouders. De schoolleiding verwacht daarom dat elke verandering, van welke aard ook, per direct door de ouders wordt gemeld.

Instructie van de medische handeling + controle op de juiste uitvoering is gegeven op (Datum):

Door:

Functie:

Van (Instelling):

Ondergetekenden:

Naam ouder/ verzorger 1:

Handtekening ouder/verzorger:

Naam ouder/ verzorger 2:

Handtekening leerling (indien 12 jaar of ouder)

Datum:

Plaats:

De op dit formulier vastgelegde afspraken worden alleen uitgevoerd als de benodigde bekwaamheidsverklaring door een bevoegd en bekwaam arts is verstrekt aan het in dit formulier genoemde persoon die de voorbehouden medische handelingen kan uitvoeren. Deze verklaring is als bijlage aan dit formulier gehecht.

De schoolleiding is akkoord met bovenstaand verzoek en faciliteert in het nakomen van de afspraken in dit document voor het verkrijgen en onderhouden van de juiste kennis en vaardigheden.

Naam directielid.....

Handtekening directielid.....

BIJLAGE 4:

BEKWAAMHEIDSVERKLARING BIJ HET UITVOEREN VAN MEDISCHE HANDELINGEN

Bekwaamheidsverklaring

Ondergetekende, bevoegd tot het uitvoeren van de hieronder beschreven handeling

---

Verklaart dat,

(Naam werknemer)
Functie:
Werkzaam aan / bij:

Na instructie door ondergetekende in staat is bovengenoemde handeling bekwaam uit te voeren.

De handeling moet worden uitgevoerd ten behoeve van:

Naam leerling:
Geboortedatum:

Het uitvoeren van bovengenoemde handeling is voor de leerling noodzakelijk wegens:

De hierboven beschreven handeling mag alleen worden uitgevoerd op de tijdstippen waarop de leerling op school aanwezig is.

De hierboven beschreven handeling moet worden uitgevoerd gedurende de periode:

Ondergetekende:

Functie:

Werkzaam aan / bij:

Plaats:

Datum:

Handtekening:

De schoolleiding is akkoord met bovenstaande bekwaamheidsverklaring en faciliteert in het nakomen van de afspraken in dit document voor het verkrijgen en onderhouden van de juiste kennis en vaardigheden.

Naam directielid.....

Handtekening directielid.....

BIJLAGE 5:

RICHTLIJNEN HOE TE HANDELEN BIJ EEN CALAMITEIT

ten gevolge van:

- Het toedienen van medicijnen aan een leerling;
  - Het uitvoeren van een medische handeling.
-
- Laat de leerling niet alleen. Probeer rustig te blijven. Observeer de leerling goed en probeer hem gerust te stellen.
  - Waarschuw een volwassene of laat één van de andere leerlingen een volwassene ophalen waarbij u duidelijk instrueert wat de leerling tegen de volwassene moet zeggen.
  - Bel direct de huisarts en/of de specialist van de leerling.
  - Bel bij een ernstige situatie direct het landelijk alarmnummer 112.
  - Geef aan naar aanleiding van welk medicijn of “medische” handeling de calamiteit zich heeft voorgedaan.
  - Zorg ervoor dat u alle relevante gegevens van de leerling bij de hand hebt of laat ze direct door iemand opzoeken, zoals:
    - Naam van de leerling
    - Geboortedatum
    - Adres
    - Telefoonnummer van ouders en/of een andere, door de ouders aangewezen, persoon
    - Naam + telefoonnummer van huisarts/specialist
    - Ziektebeeld waarvoor medicijnen of medische handeling nodig zijn.
  - Bel de ouders (bij geen gehoor: een andere, door de ouders aangewezen persoon).
    - Leg duidelijk uit wat er gebeurd is.
    - Vertel, indien bekend, wat de arts heeft gedaan/gezegd.
- In geval van opname: geef door naar welk ziekenhuis de leerling is gegaan